

Tóth Tibor

Miért nem érdekeset tanulunk?

Avagy miért nem szeretnek a diákok földrajzot tanulni?

Kíváncsiságból a földrajztanulással kapcsolatban az interneten böklészva több érdekes fórumra bukkantam. „Miért nem érdekeset tanulunk?” Ilyen és hasonló kérdésekkel, hozzászólásokkal találkoztam tanulók tolalából – billentyűzetéből. A legtöbb az érdekességet hiányolja a tananyagból, mások pedig a tananyag átadásának módját kifogásolják.

Az egyik alapvető problémát ott találjuk, hogy a földrajzot mint tantárgyat a humán tantárgyak közé sorolták be. Ez nagy hátrányt jelent a természetföldrajzi témakörök tanításánál, olyan esetekben, mikor a tanár is humán beállítottságú és úgy is tanítja a tantárgyat, tehát a módszerei elsősorban a lexikális tudás átadására specializálódtak. A természetföldrajz leginkább érzékeny pontja a szemléltetés. A külső és belső geológiai folyamatok modellezése, bemutatása, megértése nem tartozik az egyszerű feladatok közé sem a tanár, sem pedig a diákok szempontjából.

A képek, digitális demonstrációk, videók, azaz a vizuális ingerek nem bizonyulnak elegendőnek a tanulók figyelmének lekötésére, hiszen állandóan valamilyen vizuális inger éri őket a külvilágtól (reklámok, televízió, számítógépes játékok, okostelefonok). Épp ezért a modelleknek kellene előtérbe kerülniük. A statikus modellek, melyeket a kezükbe vehetnek és dolgozhatnak velük, gondolkozásra készítetik őket, mivel közvetlen kapcsolatot teremtenek velük, viszontingerszegénynek bizonyulnak olyan szempontból, hogy az egyes folyamatok nem mennek végbe, csak egy mozzanatuk figyelhető meg rajtuk. A domborművek és a makettek utánozzák ugyan a valóságot, de annak

csak a tényeit, tárgyainak helyzetét és felépítését, a méretarányokat már nem képesek tökéletesen bemutatni. Mivel azonban a földrajztanítás lényege a tárgyak, jelenségek oksági összefüggésükben való megismerése, valamint a működés értelmezése, a földrajzi-környezeti folyamatok bemutatásához mozgatható modellekre is szükség van. Előre gyártott működő modell nemigen áll a földrajztanítás rendelkezésére, de sokféle készíthető – akár a tanulók bevonásával is. Sokszor a modellről nem is gondoljuk, hogy az, hiszen alapvető funkciójuk teljesen eltér attól, amire mi használni szeretnénk. Folyamatokat modellezhetünk hétköznapi eszközökkel is, például gyűrődést sálakkal, habszivacs- vagy textilcsíkokkal. Kreativitásunk határait kiterjesztve azonban különféle anyagokkal is próbálkozhatunk, mint például gyűrődést és vetődést színes krémmel töltött piskótatésztával (amit természetesen az óra végén el is fogyaszt-hatunk, ezzel is adva egy pozitív lökést kedvcsinálóként a földrajz vagy bármely más tantárgy tanulásához). Az ilyen és hasonló, interaktivitásra épülő modellek segítségével a gyerekek megérthetik a természetföldrajzi jelenségek és folyamatok lényegét, felismerhetik a jelenség működésének és következményének kapcsolatát¹.

A másik fő problémát, a fórumok hozzászólásait olvasva, a tanárok hozzáállása okozhatja. Sokszor olvasható, hogy olyan dolgokat tanít, magyaráz a tanár, amit nem látott, nem ért pontosan, csak valamikor megtanulta és azt mondja el ismét. Hiába kérdeznek a diákok, várnak részletesebb magyarázatot, a válasz ugyanaz a megtanult frázis, esetleg annak

bővebb kifejtése. A legkényelmesebb tanári megoldás pedig a tankönyvről való hivatkozás.

Véleményem szerint ilyen esetekben érdemes időt szánnunk egy-egy kérdés kifejtésére, hiszen a befektetett idő bőven megtérül. Ne szégyelljük megkérdezni az adott szakos kollégánkat egy általunk nehezebben megmagyarázható problémáról, mert ha mi tisztában leszünk a kérdéses témakör minden apró részletével, biztonságban, kényelmesen fogjuk érezni magunkat diákjaink előtt, és nem kell tartanunk majd a fentebb leírtaktól. Ha kérdéseiket nem utasítjuk el, ha nem bűvünk ki alóluk, ha részletesebb magyarázatot tudunk adni, emberileg és szakmailag is nagyot növünk diákjaink szemében.

Sokat segíthet azonban a probléma megoldásában az is, ha a különböző tantárgyak tanmeneteit, tanterveit harmonizálnák, összefésülnék, hogy földrajzóra alatt ne kelljen új matematikai, fizikai, kémiai, biológiai vagy egyéb más tantárgyi tananyagot megtanítanunk. Járható út lehet a tömbösített vagy témakörönkénti oktatás, amely keretein belül minden tantárgy ugyanazzal a témakörrel foglalkozik. Ez azonban egy másik, sokkal bővebb, hosszadalmasabb és bonyolultabb témakör, semmint azt itt helyünk és módunk lenne elemezni.

JEGYZETEK:

¹ Makádi, M. – Farkas, B. P. – Horváth, G. *Vizsgálati és bemutatási gyakorlatok a földrajztanításban* [online]. Budapest: ELTE, 2013. Elérhető az interneten: <http://elte.prompt.hu/sites/default/files/tananyagok/VizsgalatiEsBemutasiGyakorlatokAFoldrajzTanitasban/ch06.html#d0e11683>